

Оценка на въздействието на програма „Враца софтуер общество“, подкрепена от Фондация „Америка за България“

2021

AMERICA FOR
BULGARIA
FOUNDATION

Съдържание

I.	Резюме.....	4
II.	Описание на програмата.....	11
III.	Цели и методика на оценката	12
IV.	Основни резултати	13
1.	Оценка на изпълнението на програма „Враца софтуер общество“	13
1.1.	Професионални курсове	13
1.2.	Събития и дейности за деца и ученици	15
1.3.	Взаимодействие между инициативите на ВСО.....	16
1.4.	Ефект на партньорството с Училищна Телерик Академия	16
1.5.	Партньорства с други фирми	17
1.6.	Оценка, която участниците дават на курсовете за обучение, провеждани от ВСО.....	17
2.	Професионално развитие на завършилите ВСО	20
2.1.	Професионално развитие на завършилите курсовете по компютърно програмиране (ККП).....	20
2.2.	Профил на завършилите ККП, понастоящем работещи в IT сектора	21
2.3.	Време до започването на кариера в сектора	22
2.4.	Местожителство на завършилите ККП	22
2.5.	Принос на ВСО за успешната IT кариера на завършилите ККП	23
2.6.	Влияние върху завършилите ККП, които понастоящем не работят в IT сектора	25
3.	Професионално развитие на завършилите ВСО, които понастоящем са заети в IT сектора във Враца.....	26
3.1.	Предшшен трудов стаж.....	26
3.2.	Брутен месечен доход (БМД)	28
3.3.	Жизнен стандарт.....	30
4.	Професионално развитие на завършилите ВСО, които понастоящем са заети в IT сектора в София	31
5.	Професионално развитие на завършилите курса по дигитален маркетинг	34
V.	Изводи и препоръки.....	37

Списък на съкращенията и термините, използвани в настоящия доклад

Съкращение/термин	Значение
База= / n=	Брой респонденти, отговорили на даден въпрос
КДМ	Курс по дигитален маркетинг
БМД	Брутен месечен доход
ККП	Курсове по компютърно програмиране
ЖС	Жизнен стандарт
ВСО	Враца софтуер общество

I. Резюме

Основната цел на изследването е да оцени приноса на Враца софтуер общество (BCO) за развитието на ИТ сектора във Враца и страната.

Докладът се състои от две части. Първата анализира изпълнението на програмата, а във втората е разгледано нейното въздействие.

Изпълнение на програмата: Като цяло Враца софтуер общество е изпълнило всички планирани дейности по подкрепения от Фондация „Америка за България“ проект. Изпълнена е всяка една програма с изключение на „Лятна ИТ академия“¹, която не успява да привлече достатъчно участници през 2018 г. и не продължава през следващите години. Не всички програми имат еднакъв успех, но може да се каже, че като непосредствен ефект, най-успешни са знаковите курсове на BCO за обучение по компютърно програмиране.

При заложената цел от 60 участници годишно (180 за три години) през обученията по програмиране на BCO са преминали 187 участници и по този начин BCO е преизпълнило целта си. Около 36% от тези участници (68) са преминали поне две нива на обучение, което по оценка на преподавателите от BCO, дава на курсистите достатъчно добро ниво за започване на работа в ИТ сектора. 41 курсисти или 22% от всички обучаеми са завършили успешно всички нива (четири за курсовете по JAVA и пет за курсовете по PHP).

В отговор на пазарното търсене през 2018 г. BCO поставя началото на нова програма по дигитален маркетинг. Успеваемостта на програмата е добра – процентът на завършилите е 51%, като 38 участници са завършили всички модули.

BCO продължава да инвестира в изграждането на ИТ общност и да мотивира млади хора да започнат кариера в тази област. Пример за това е инициативата Code Week – ежегодно провеждано двудневно събитие с безплатни лекции, практически занятия и състезания по писане на код, провеждани от изтъкнати български ИТ специалисти. Едновременно с това BCO инвестира в деца и ученици, за да събуди техния интерес към програмирането. Освен Rails Girls² и Treasure Hunt³, BCO стартира нови програми за подрастващи в партньорство с други фирми. Пример за този подход е стартиралата

Снимки от различни събития, организирани от Враца софтуер общество

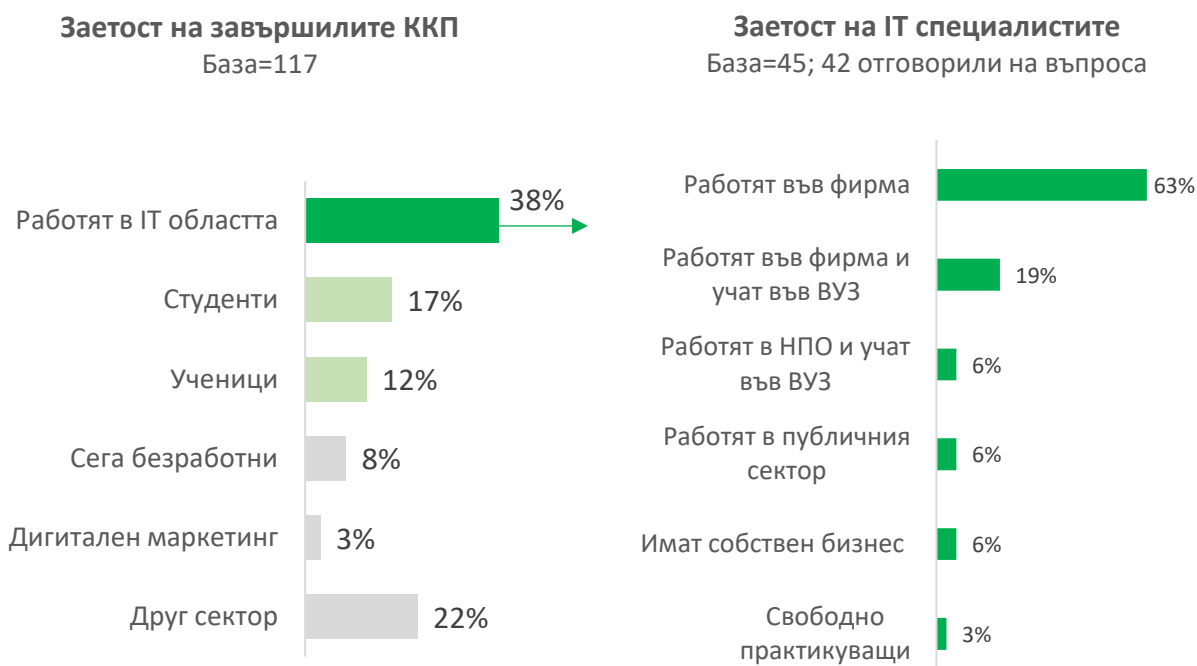
¹ Идеята на академията е била млади хора да бъдат обучени как да създадат свои технологични фирми.

² Двудневен семинар, предназначен да мотивира млади момичета и жени да развият кариера в ИТ сектора.

³ Ежегодно събитие, предназначено да събуди интереса на младите хора и децата във Враца и да им вдъхне увереност за справянето с интелектуални задачи и предизвикателства.

през 2018 г. програма MindHub⁴. След разширяване на партньорството с Фондация „Телерик Академия“, Враца вече е градът с най-голям брой групи на програма „Училищна Телерик Академия“ след София – девет.

Въздействие на програма „Враца софтуер общество“: Почти 40% от участниците в проучването възпитаници на курсовете по компютърно програмиране (ККП) понастоящем работят в ИТ сектора, като дялът на жените е 31%. Повечето завършили са заети на пълно работно време в частни фирми. Сред заеманите от тях длъжности преобладават „младши експерт“ (36%) и „експерт“ (33%). На следващите графики е илюстрирана заетостта на завършилите ККП към момента на оценката.

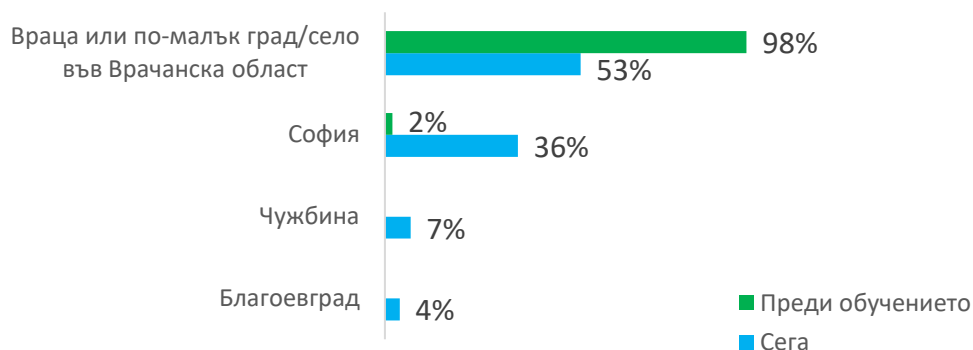

Значителен дял (48% или 21 завършили) от тези, които понастоящем работят в ИТ сектора и преди това са живели във Враца, вече са напуснали врачанския регион. Повечето от тях – 76% (16 завършили) са се преместили в София. Няколко възпитаници са емигрирали в чужбина, а един участник се е преместил от София във Враца. Въпреки това половината от заетите в сектора (53% или 24 завършили) все още работят и живеят във Враца.

⁴ Курсове по програмиране за деца на възраст между 6 и 11 години.

**Местожителство на завършилите ККП, които
понастоящем работят в ИТ сектора преди обучението и
към момента на изследването**

База=45

Завършили, които са останали във Враца: Професионалната подготовка и опит на завършилите ККП, които са си намерили работа в ИТ сектора и са останали във Враца, варира от работещи в различни сектори, включително ИТ, до безработни и студенти. На следващите графики е показана заетостта на завършилите ККП към момента на изследването и в началото на обучението във ВСО.

В началото на обучението

База=24

Към момента на изследването

База=24

Над половината завършили КПП, които живеят във Враца (53%), са увеличили месечните си доходи непосредствено след започването на работа в ИТ сектора. За други 20% от същата група преместването в ИТ сектора е довело до намаляване на доходите им в краткосрочен план, но и до възможност за постепенното им нарастване в дългосрочен план.

Понастоящем 93% от завършилите, които живеят във Враца, получават по-висок брутен месечен доход (БМД) в сравнение с този преди обучението. Освен това над половината (56%) от завършилите КПП в нашата извадка, които работят в ИТ сектора във Враца, получават значително по-високи заплати от средната заплата за региона.

Брутен месечен доход на завършилите КПП, които понастоящем работят в ИТ сектора във Враца (щ.д.)

База=18

Средна месечна заплата за област Враца: **780 щ.д.**

Завършили, които са се преместили в София:

Причини за преместването

База=16

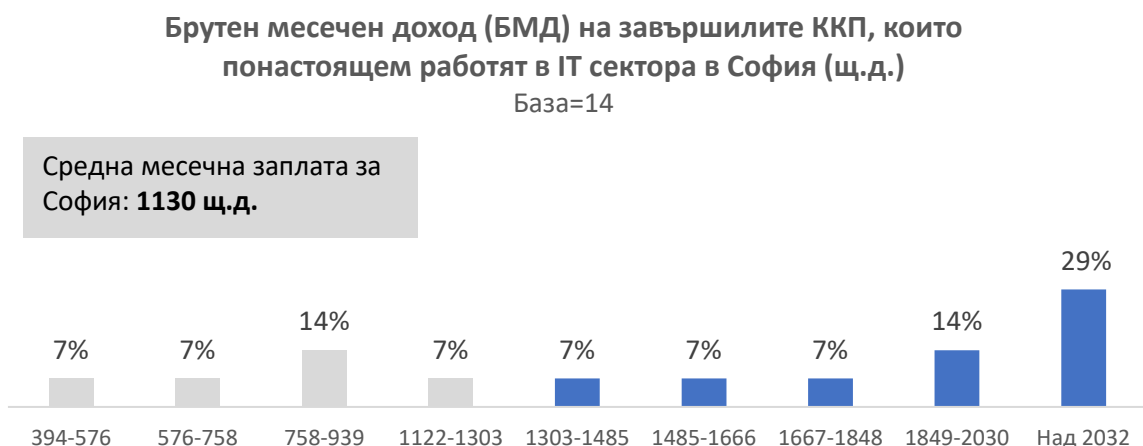

- Преместих се, за да уча във ВУЗ
- Преместих се по други лични причини
- Преместих се, защото получих възможност за по-добра работа

Повечето от базираните в София възпитаници на КПП, работещи в ИТ сектора по време на изследването, са били студенти, когато са започнали обучението си във ВСО (75%). Понастоящем една трета от тях учат във ВУЗ и същевременно работят в частни фирми (38%). На следващите графики е показана заетостта на живеещите в София възпитаници преди и след обучението.

БМД на повечето завършили, които работят в ИТ сектора в София (64%), е над средния за София, който е 1130 щ.д. По-голямата част от тази група всъщност печелят два пъти повече – техният БМД е над 2032 щ.д.

За последните шест години в курсовете по компютърно програмиране на ВСО са взели участие 342 души. В резултат на това 50 квалифицирани възпитаници на програмата са успели да започнат работа в софтуерната индустрия или в ИТ сектора като цяло. Въз основа на данните от проучването можем да кажем, че поне 24 от тях допринасят за развитието на ИТ сектора във Враца. Преобладаващото мнозинство (77%) от работещите в ИТ сектора посочват, че ККП са били ключов фактор за успешното начало на тяхната кариера в областта на софтуерното инженерство. Ето какво споделят двама от участниците:

Курсът във Враца софтуер общество дава най-добрия старт в тази кариера и може да промени живота на човек дори в град като Враца.

Разработчик на мобилни приложения, понастоящем живее и работи във Враца.

Накратко, чувствам, че съм имала голям късмет да бъда част от учащите във Враца софтуер общество и мисля, че те са най-доброто нещо, което можеше да се случи в град Враца!

Разработчик на софтуерни приложения. Преместила се да следва в София. Посочва, че курсовете във ВСО са били ключов фактор за успешното начало на нейната кариера в областта на софтуерното инженерство.

Курс по дигитален маркетинг (КДМ)

В отговор на нарастващата необходимост от експерти в областта на дигиталния маркетинг ВСО започва да предлага нов учебен курс по тази дисциплина през 2018 г. За три години общо 44 участници от три випуска са завършили поне второто от трите нива на курса, което ги прави подходящи за включване в настоящото проучване. На следващата графика е показана заетостта на възпитаниците по дигитален маркетинг към момента на изследването. Въпреки че повечето завършили КДМ не работят като специалисти по дигитален маркетинг, половината от тях споделят, че в сегашната си работа използват знанията и уменията, придобити от КДМ.

Заетост на завършилите КДМ

База: 35

Горд съм от самия факт, че такова нещо се случва във Враца! Курсът по дигитален маркетинг ми даде много: срещнах се с много интересни хора, научих основни неща за дигиталния маркетинг и успях да започна да правя рекламни кампании за собствения си бизнес! Благодаря на целия екип за усилията и времето!

Завършил КДМ. Заявява, че прилага наученото от курса почти ежедневно. Живее във Враца.

Изводи и препоръки

- Като цяло ВСО е изпълнило всички планирани дейности по финансирания от Фондация „Америка за България“ проект. Изпълнена е всяка една програма с изключение на „Лятна IT академия“⁵, която не успява да привлече достатъчно участници през 2018 г. и не продължава през следващите години.
- Обучението на IT специалисти, които след това намират работа в базирани във Враца IT фирми, продължава да е дейност с уникална добавена стойност за местната икономика. Към момента на изследването в IT сектора работят четиридесет и пет (45) възпитаници на ВСО, от които 24 във Враца. Въпреки че ВСО не е постигнало целта си за 2020 г., а именно 60 възпитаници да работят в IT сектора (целта за Враца е била 45), завършилите изтъкват приноса на курсовете по компютърно програмиране за успешното начало на техните кариери като разработчици на софтуер.
- Повечето възпитаници на ВСО, заети в IT сектора (53% или 24 завършили), живеят и работят във Враца. Това доказва, че ВСО способства до известна степен за това завършилите обучението да останат в родния си град, като получават добри доходи. Повечето от тези, които са останали във Враца, вече са били пълнолетни с различни професии при започване на обучението си във ВСО. От друга страна обаче, значителна част (48% или 21 завършили) от тези, които към момента на изследването работят в IT сектора и преди са живели във Враца, са напуснали врачанския регион. По време на обучението им във ВСО повечето от тях са били учаци. Следователно, ако ВСО иска да създава нови IT специалисти за местните фирми, най-подходящата група за това са пълнолетните с предишен професионален опит.
- Възпитаниците на ВСО, работещи в IT сектора, са добре платени служители. 93% от 24-мата завършили, които работят във Враца, получават по-висок брутен месечен доход (БМД) в сравнение с този преди обучението във ВСО. Освен това 56% получават значително по-високи заплати (940–2032 щ.д. и повече) от средната заплата за Врачанска област (780 щ.д.). Повечето възпитаници, работещи в IT сектора в София (64%), получават над средния БМД за града, който възлиза на 1130 щ.д.
- Въпреки че е все още в първоначалния си стадий, IT общността във Враца постепенно се разраства, като с дейностите си ВСО полага нейните основи. Участниците в курсовете на ВСО получават подкрепа от IT фирми и техни представители често се включват в инициативите на организацията. Наемането на завършили ВСО като стажанти или младши експерти е ефективен начин за изграждането на общността. Споделеното работно пространство с наименование „Гнездото“ способства за укрепването на IT общността във Враца, като помага на стартиращи предприятия и съществуващи малки бизнеси да разширяват дейността си и по-лесно да сътрудничат помежду им. Засага привличането на нови фирми в града остава амбициозна цел, която все още не е постигната.

⁵ Идеята на академията е била млади хора да бъдат обучени как да създадат свои технологични фирми.

II. Описание на програмата

Наименование на гранта:	Враца софтуерна академия
Получател на гранта:	Враца софтуер общество
Размер на гранта:	110 хил. лв. (63 хил. щ.д.), 62% от общите разходи по програмата
Период на гранта:	септември 2017 – май 2021 г. (44 месеца)

Целта на програма „Враца софтуер общество“ е да предостави на младите хора от Враца знания и умения, които биха им позволили да имат добре платена работа, без да се налага да напускат родния си град. Основната част на програмата са

- Курсовете по компютърно програмиране (КПП) – два паралелни курса всяка година, които продължават девет месеца – един за програмиране с PHP и един за програмиране с Java. Първоначално курсовете се предлагат безплатно, но през 2019 г. е въведена такса. ВСО предвижда и курс по осигуряване на качеството (Quality Assurance), но впоследствие този предмет е заменен с по-популярния и модерен дигитален маркетинг.

Освен това Враца софтуер общество организира следните инициативи:

- Code Week Vratsa – ежегодно провеждано двудневно събитие с безплатни лекции, практически занятия и състезания по писане на код, провеждани от изтъкнати български IT специалисти. Обхванати са над 12 области на програмирането и разработката на софтуер, включително уебдизайн, видео обработка, роботика 101, програмиране 101 и програмиране за деца. Code Week Vratsa популяризира компютърното програмиране като реална възможност за професионално развитие за хората от Враца и вдъхновява участниците да продължат обучението си и да се насочат към кариера в тази област.
- Treasure Hunt Vratsa – ежегодно събитие, предназначено да събуди интереса на младите хора и децата във Враца и да им вдъхне увереност за справянето с интелектуални задачи и предизвикателства. Treasure Hunt е популярна отборна игра, която способства за развитието на умения за решаване на проблеми и способности за работа в екип – две качества, ценени на пазара на труда през 21-ви век. Отначало участието е безплатно, но през 2018 г. е въведена такса.
- Hack Vratsa – тридневно събитие, което всяка година събира програмисти, дизайнери и бизнесмени, за да работят по конкретни проекти и приложения в четири категории: уебсайтове и уеб-базирани приложения, мобилни приложения, десктоп приложения и вградени системи. Събитието е отворено както за ученици и студенти, така и за хора, които вече имат работа.
- Summer IT Academy Pro – петседмична програма, в която техническият талант се среща с предприемаческия дух. Академията обучава млади хора как да създадат собствени технологични фирми, укрепвайки по този начин частния сектор във Враца.

- Rails Girls Vratsa – двудневен семинар, предназначен да мотивира млади момичета и жени да развият кариера в ИТ сектора. Събитието е част от международните усилия за привличане на повече жени към програмирането.

III. Цели и методика на оценката

Основната цел на тази дейност е да се оцени въздействието на програма „Враца софтуер общество“, подкрепена от Фондация „Америка за България“ (2017—2020), върху развитието на ИТ индустрията във Враца, както и приноса на тази програма за осигуряването на добре подготвени специалисти в национален мащаб.

Таблица 1. Дизайн на оценката

Изследователски въпроси	Източник на данни
B1. Постигна ли ВСО това, което е планирало и доколко успешно изпълни програмата?	Интервю с екипа на ВСО Междинни отчети на програмата
B2. Какво взаимодействие е постигнато между курсовете за обучение и другите инициативи, осъществявани от ВСО?	Интервю с екипа на ВСО
B3. Как се разви партньорството на ВСО с Телерик Академия и какъв беше ефектът от това партньорство върху развитието на ИТ общността във Враца, ако изобщо има такъв?	Интервю с екипа на ВСО Интервю с екипа на Телерик Академия
B4. Каква роля имат други фирми за разширяването на образователните програми на ВСО?	Интервю с екипа на ВСО Интервюта със завършили ВСО
B5. Как курсистите на ВСО оценяват програмата и какви предложения имат за нейното подобряване?	Проучване сред участниците Интервюта с участници Анализ на вторични данни
B6. Какви са изгледите за устойчивост на ВСО?	Интервю с екипа на ВСО Междинни отчети на програмата
B7. Какво се случва със завършилите 9-месечния курс за компютърни програмисти и с тези, които са завършили курса по дигитален маркетинг?	Проучване сред завършилите ВСО Интервюта с участници Интервю с екипа на ВСО
B8. Какво е въздействието върху местната бизнес общност, ако изобщо има такова?	Интервю с екипа на ВСО Междинни отчети на програмата

Таблица 2. Параметри на количественото проучване

Параметри на количественото проучване сред завършилите	
Период на проучването	11 януари – 22 февруари 2021 г.
Метод за събиране на данни	Полуструктуриран въпросник
Методика за изследване на извадката	Изчерпателно проучване
Брой завършили, поканени да участват в проучването	Курсове по компютърно програмиране: 125
	Курс по дигитален маркетинг: 44
Брой попълнени въпросници	Курсове по компютърно програмиране: 117 (94 % отговорили)
	Курс по дигитален маркетинг: 35 (80 % отговорили)

Таблица 3. Параметри на качествено проучване

Параметри на качествено проучване сред завършилите	
Период на проучването	16 март – 22 март 2021 г.
Метод за събиране на данни	Дълбочинни интервюта
Брой интервюта	Курсове по компютърно програмиране: 5
	Курс по дигитален маркетинг: 7

IV. Основни резултати

1. Оценка на изпълнението на програма „Враца софтуер общество“

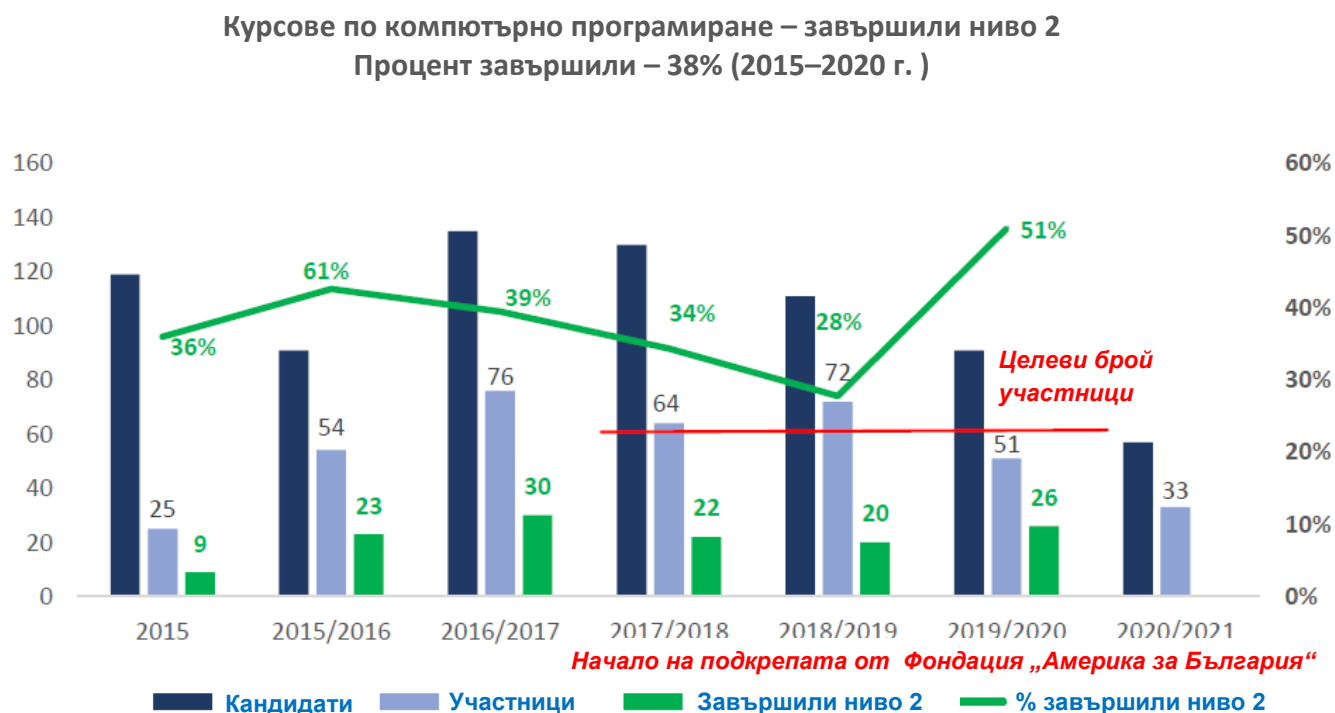
1.1. Професионални курсове

Курсовете по компютърно програмиране на ВСО включват четири различни нива на обучение за програмиране с JAVA и пет нива на обучение за създаване на уебсайтове с PHP. Приема се, че завършването на ниво две за всеки от тези програмни езици е достатъчно за намиране на работа в разработването на софтуер. Несъмнено завършилите успешно всички нива са много по-добре подготвени за кариера в областта на компютърното програмиране. Графиките на фиг. 1 и 2 по-долу показват как през годините се променя интересът към програмата (брой кандидати), качеството на кандидатите (брой започнали обучението след строг подбор) и броят на завършилите ниво 2 и съответно ниво 4/5.

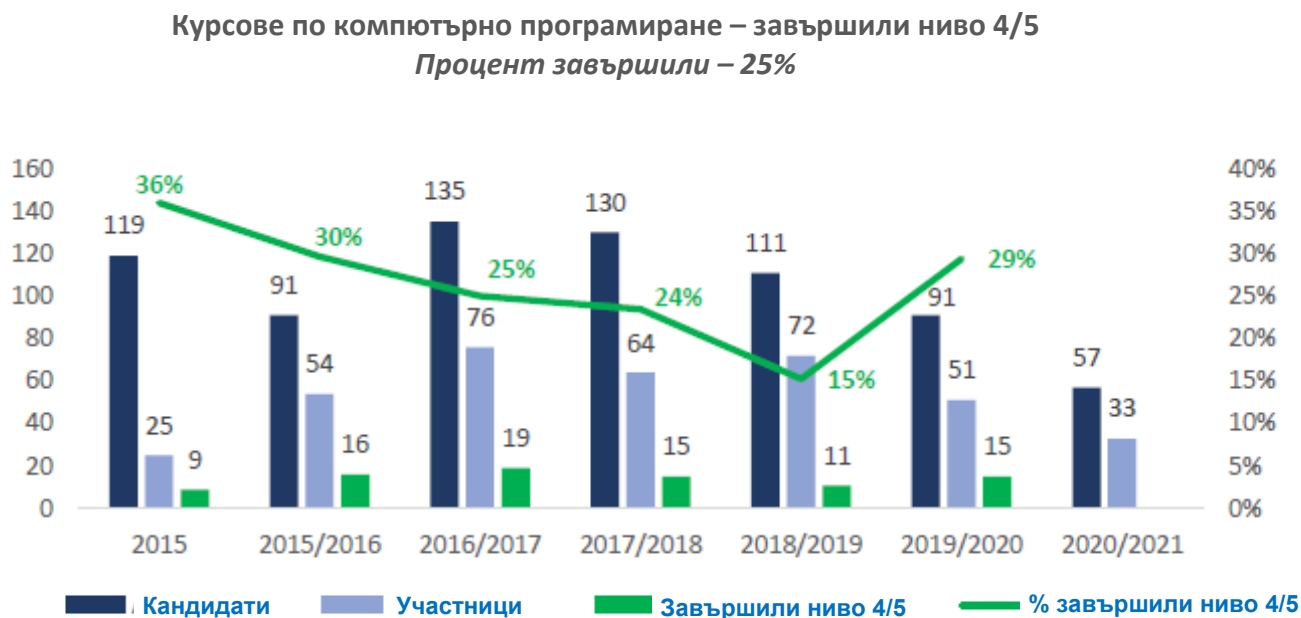
ВСО се справя отлично по отношение на изпълнението на целта за 60 участници годишно. Организацията преизпълнява целите си за първите две години. Спадът през третата и четвъртата година вероятно се дължи на таксата, въведена през 2019 г. (160 лв. за модул и 300 лв. за два модула) и впоследствие на въздействието на пандемията от COVID-19. При все това общият брой от 187 (174 уникални) участници, обучени по компютърно програмиране, е над целевата стойност, дори без да се взема предвид новият випуск, чието обучение е започнало през 2020 г. благодарение на реализирани икономии. С този випуск общият брой на участниците се увеличава с 33.

В обобщение, с подкрепата на Фондация „Америка за България“ 187 участници са обучени по компютърно програмиране от ВСО. Около 36% от тях (68 курсисти) са завършили поне две нива на обучението. Успешно завършилите всички нива са 41 или 22% от всички обучаеми.

Фигура 1. Кандидати, участници и завършили ниво 2 на курсовете по компютърно програмиране

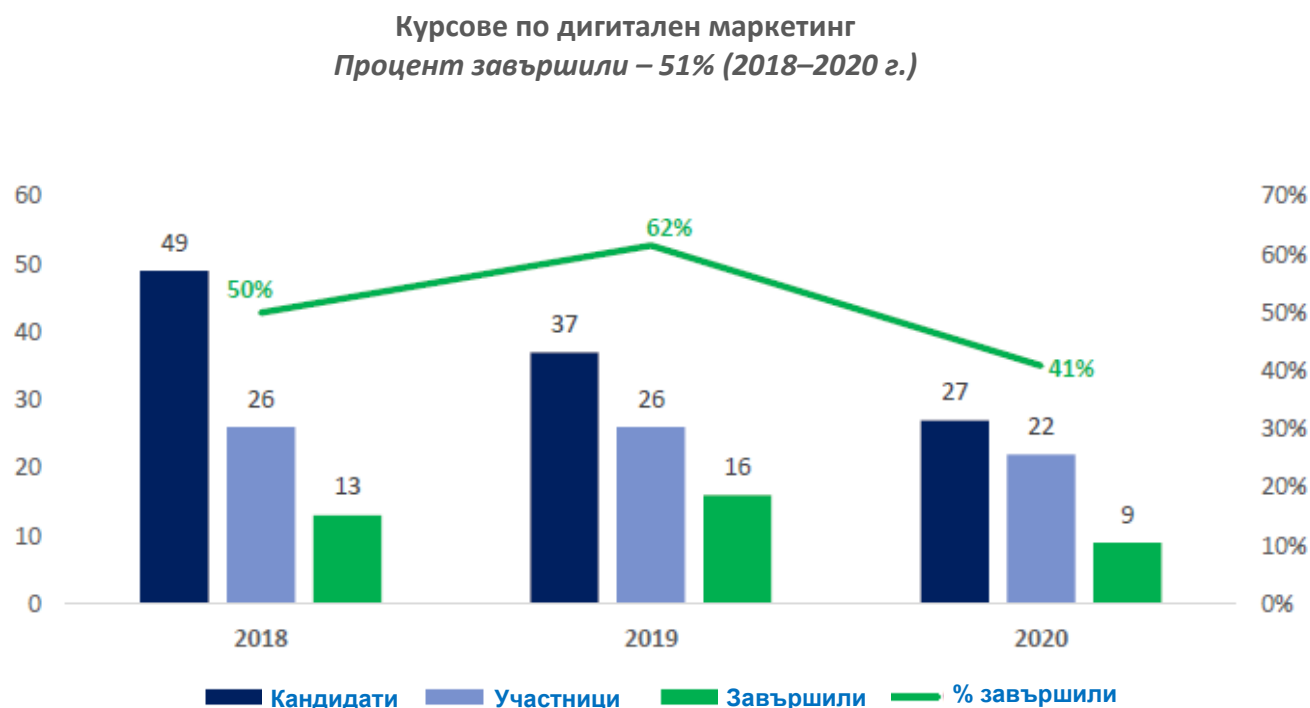

Фигура 2. Завършили ниво 4/5 на курсовете по компютърно програмиране

През 2018 г. ВСО поставя началото на нова програма по дигитален маркетинг. Обучението е безплатно благодарение на финансиране по линия на Европейското икономическо пространство, осигурено от Исландия, Лихтенщайн и Норвегия. Динамиката на тези курсове е обобщена на Фиг. 3.

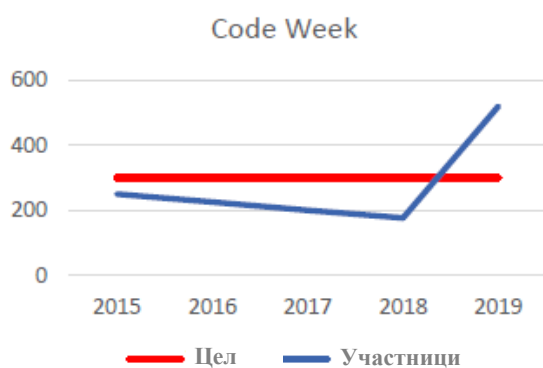
Фигура 3. Кандидати, участници и завършили курсовете по дигитален маркетинг (КДМ)

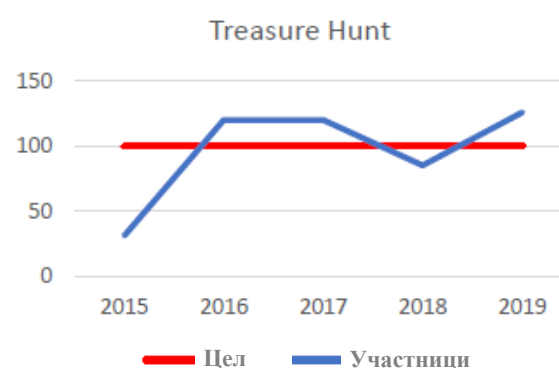
1.2. Събития и дейности за деца и ученици

ВСО обръща особено внимание на популяризирането на компютърното програмиране като реална възможност за професионално развитие на хората от Враца и на вдъхновяването на участниците да започнат обучение и да се насочат към кариера в тази област. Развитието на тези инициативи във времето е показано на Фиг. 4, 5, 6 и 7.

Фигура 4. Брой участници в Code Week

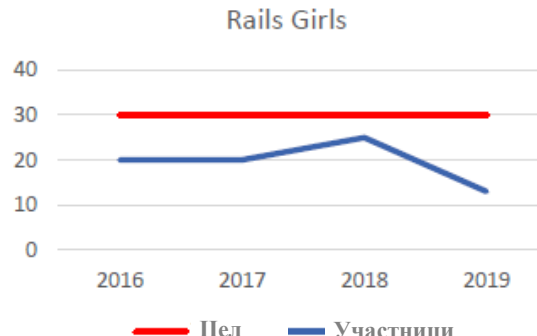
Фигура 5. Брой участници в Treasure Hunt

Фигура 6. Брой участници в Hack Vratsa

Фигура 7. Брой участници в Rails Girls

Като цяло ВСО е изпълнило плановете си. Изпълнена е всяка една програма с изключение на „Лятна IT академия“, която не успява да привлече достатъчно участници през 2018 г. и не продължава през следващите години. Не всички програми са изпълнени с еднакъв успех, но може да се каже, че най-успешна е знаковата програма за обучение по компютърно програмиране.

Code Week започва трудно през първите две години, но след осъзнаването на необходимостта от промяна участието в нея нараства рязко. Treasure Hunt отбелязва ръст за същите две години и към втората година вече е значително над целта, дори след въвеждането на такса за участие. Hack Vratsa стартира успешно с преизпълнение на целта, но през следващите години интересът отслабва и нивото на участие е трайно под целта. Rails Girls не успява да привлече целевия брой участници още при стартирането на програмата и след известно нарастване на интереса през 2018 г., нивото на участие рязко спада през 2019 г.

1.3. Взаимодействие между инициативите на ВСО

Една от основните цели на ВСО е изграждането на софтуерна общност във Враца. За да задържи своите възпитаници във Враца, ВСО привлича някои от тях като преподаватели в академията, ментори и/или лектори в програмите за деца и ученици. Възпитаници на ВСО, особено ученици от гимназиалните класове, са активни участници в ежегодния хакатон Hack Vratsa, при който малки отбори се състезават в намирането на решения в различни области. Семинариите от инициативата Rails Girls се организират от завършили ВСО. В партньорство с MindHub възпитаници на ВСО водят сесиите за обучение на деца. Същият подход се прилага за партньорството с Училищна Телерик Академия, където участник, завършил курсовете по програмиране с PHP, обучава ученици в три врачански училища. През 2017 г. ВСО се включва в Coder Dojo – световна инициатива за обучение на деца от 3-ти до 6-ти клас. Възпитаници на ВСО, които все още са ученици, работят като ментори на по-малките.

1.4. Ефект на партньорството с Училищна Телерик Академия

Партньорството с Фондация „Телерик Академия“ датира от 2016 г., когато програма „Училищна Телерик Академия“ (Програмата) започва работа с първите две групи в едно врачанско училище. Благодарение на публичността, която ВСО осигурява на Програмата, през годините към инициативата се присъединяват още училища. От 2018 г. насам Враца е

градът с най-много училищни групи на програма „Училищна Телерик Академия“ след София – девет. За укрепването на това сътрудничество способстват и част от завършилите ВСО, които работят като преподаватели за Програмата.

Докато Фондация „Телерик Академия“ е само един от дългосрочните партньори на ВСО и има своята роля за изграждането на ИТ общност във Враца, от значение е широката мрежа от ИТ фирми, участващи в различните събития и програми, организирани и управлявани от ВСО. Лятната ИТ академия, въпреки че е преустановена през 2019 г., е пример за отличното партньорство с Telus International. Най-успешният начин за изграждането на ИТ общност във Враца са събития като Code Week и Hack Vratsa, на които се събират много участници, а презентации и лекции изнасят утвърдени лидери в ИТ индустрията.

1.5. Партньорства с други фирми

ВСО активно търси партньорства с цел увеличаване на разнообразието и обхвата на своите учебни програми за деца и ученици. В следващата таблица са обобщени новите инициативи, чието начало е поставено през последните три години. Някои от тях са еднократни прояви, но повечето продължават с години.

Таблица 4. Нови инициативи, започнати от ВСО през последните три години

Партньорство	Описание	Година
Регионална библиотека „Христо Ботев“	Курс „Въведение в роботиката“ за юноши	2018
MindHub	Компютърно обучение за деца	Започва през 2018 г., продължава
Училищна Телерик Академия	Домакинстване на групи на УТА	Започва през 2016 г., продължава
Ти и Lidl за по-добър живот	Грант за нов курс по дизайн за следващата година	2019
Telus International	ИТ+ програма за млади лидери	Започва през 2019 г.

1.6. Оценка, която участниците дават на курсовете за обучение, провеждани от ВСО

Като цяло оценката на участниците в ККП е положителна. Най-положителни отзиви получават ролята на преподавателя и атмосферата в класа. Според огромното мнозинство от курсистите, участвали в проучването, преподавателите оказват подкрепа, обясняват материала ясно и стимулират обучаемите да мислят, вместо просто да запомнят. Често се изтъква духът, който преподавателите влагат в обучението. Цялостната атмосфера в клас също способства за успеха – участниците характеризират учебната среда като благоприятна, безопасна и интересна.

Що се отнася до самите учебни дейности в клас, курсистите са доволни от упражненията и домашните работи, които им помагат да разберат материала по-добре. Няколко участници дори предлагат в учебната програма да се включат още упражнения. Като цяло участниците определят придобитите от програмата знания и умения като много полезни.

По отношение на вероятността участниците да препоръчат курса на приятел, по скала от 1 до 10 всички респонденти от курса по РНР дават оценка над 5, което означава, че е малко вероятно някой от участниците да не препоръча курса на приятел.

При респондентите от курса по JAVA 2% от оценките са „1“, а всички останали са над 5. Преобладаващото мнозинство респонденти от двата курса – PHP и JAVA, съответно 69% и 70% – оценяват вероятността да препоръчат програмата на приятел с 10, т.е. „изключително голяма вероятност“. Голямата вероятност ВСО да бъде препоръчана на приятел е свидетелство за цялостната удовлетвореност на участниците от курса.

Фигура 8. Индекс на лоялност (Net Promoter Score) за ККП

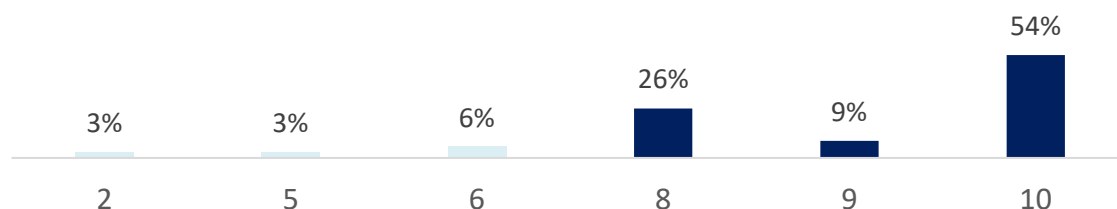
Най-често изразяваната критика се отнася до голямата интензивност на уроците. Това по-специално се отнася за участниците в курсовете, провеждани по време на COVID-19 пандемията. За тези участници става трудно да поддържат равновесие между ученето и други техни задължения. Що се отнася до подобренията в бъдеще, някои участници предлагат домашните работи да бъдат по-добре съобразени с индивидуалните потребности. Други участници посочват, че преподавателите трябва да обръщат повече внимание на тези, които срещат трудности при разбирането на материала. На трудните задачи следва да се отделя повече време. Няколко обучаеми отбелязват, че участниците постъпват в курса с различни равнища на първоначални знания, поради което би могло да бъдат разпределяни в различни групи.

Мнозинството респонденти от курса по дигитален маркетинг (54%) оценяват с „10“, т.е. като „изключително голяма“ вероятността да препоръчат КДМ на приятел. За други 35% нагласите да препоръчат обучението също са много позитивни. Голямата вероятност КДМ да бъде препоръчан на приятел е свидетелство за цялостната удовлетвореност на участниците от курса (вж. Фиг. 9 по-долу).

Фигура 9. Индекс на лоялност (Net Promoter Score) за КДМ

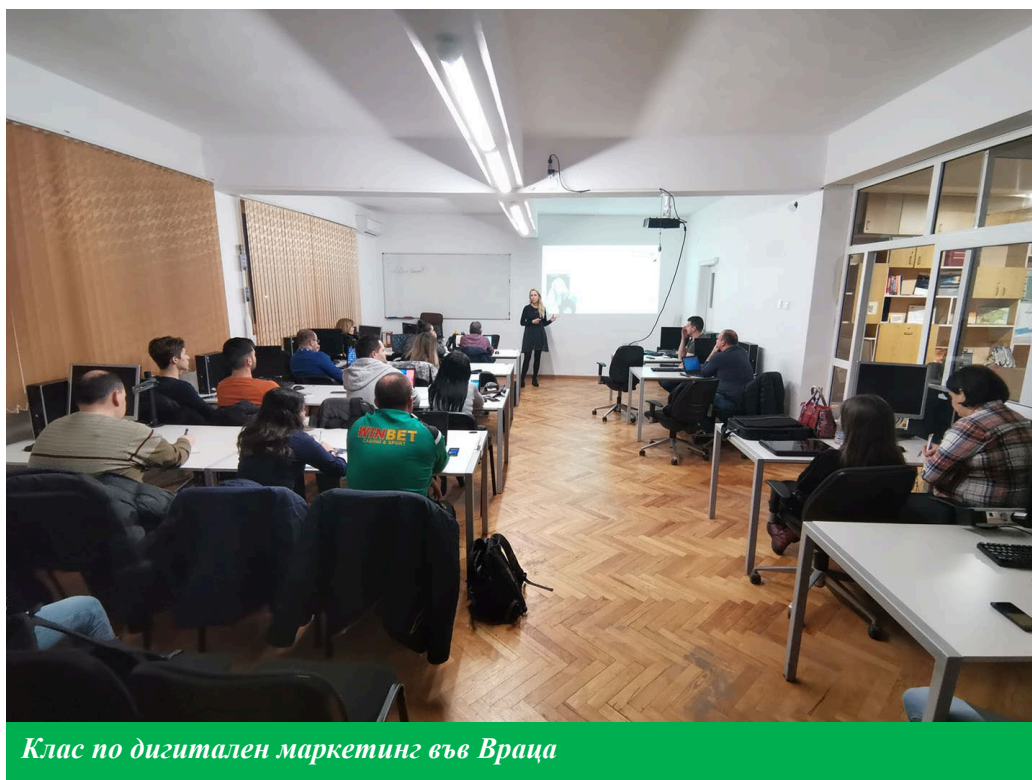
Каква е вероятността да препоръчате КДМ на роднина или близък, който желае да се развива в областта на дигиталния маркетинг?
(1 – изобщо няма такава вероятност / 10 – изключително голяма вероятност)

n=35, всички завършили КДМ

Що се отнася до подобренията в бъдеще, някои участници предлагат по темата за маркетинга в социалните мрежи да се включи повече съдържание в допълнение към това за Facebook. Други участници препоръчват учебната програма да бъде разширена, тъй като има много теми за разглеждане.

Няколко от завършилите считат за полезно ВСО да отдели бюджет за реални маркетингови кампании, които курсистите да провеждат и управляват в реални условия по време на курса.

Клас по дигитален маркетинг във Враца

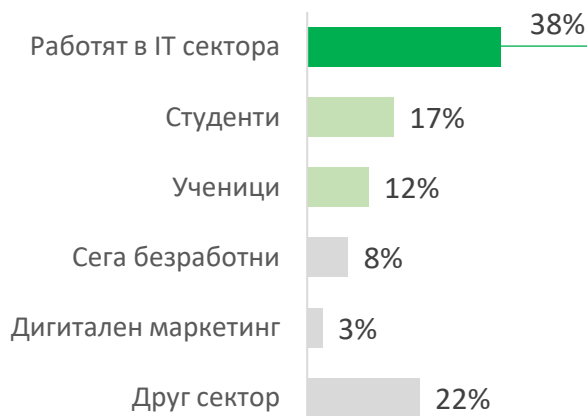
2. Професионално развитие на завършилите ВСО

2.1. Професионално развитие на завършилите курсовете по компютърно програмиране (ККП)

Почти 40% от включените в нашата извадка възпитаници на курсовете по компютърно програмиране (45 души) понастоящем работят в ИТ сектора. Въпреки че това е под целта на ВСО, съгласно която 60 възпитаници на ВСО е следвало да работят в ИТ сектора през 2020 г. (целта само за Враца е 45 души), 29% от завършилите програмата на ВСО още учат в средно училище или университет, като повечето от тях учат или планират да запишат специалност, свързана с информационните технологии. Това ни дава основание да предположим, че много от тях ще постъпят в ИТ сектора през следващите години.

Фигура 10. Заетост на завършилите ККП

Заетост на завършилите ККП
База=117

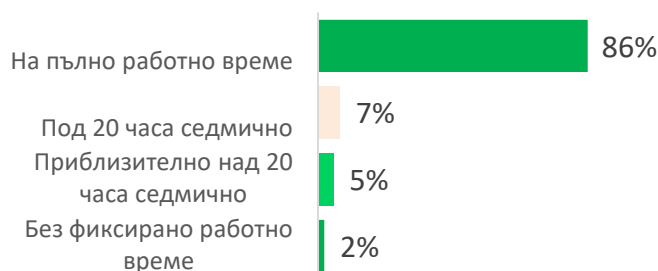
Фигура 11. Заетост на ИТ специалистите

Заетост на ИТ специалистите
База=45; 42 отговорили на въпроса

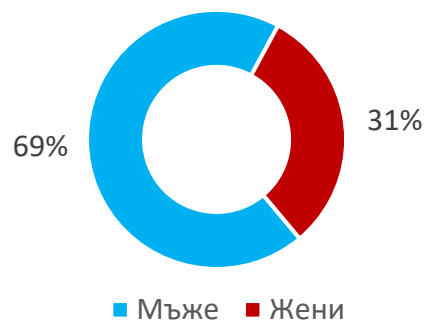
Фигура 12. Часова заетост на ИТ специалистите

Часова заетост на ИТ специалистите
База: 45; 42 отговорили на въпроса

Фигура 13. Пол на ИТ специалистите

Пол на ИТ специалистите
База: 45

2.2. Профил на завършилите ККП, понастоящем работещи в IT сектора

Завършилите ККП, които понастоящем работят в IT сектора, са развили различна експертиза и заемат длъжности на различни организационни нива. Една трета вече са на експертна длъжност, докато други 42% са все още в началото на своите IT кариери (стажанти и младши експерти). Няколко възпитаници заемат по-високи длъжности (11%). На следващата таблица са обобщени длъжностните нива и конкретната експертна област на завършилите ККП, които понастоящем работят в IT сектора.

Таблица 5. Ниво и длъжност на завършилите ККП, които понастоящем работят в IT сектора (база=45; 43 отговорили на въпроса)

Младши експерт	36%
Разработчик на уеб приложения	10%
Разработчик на мобилни приложения	8%
Разработчик на десктоп приложения	5%
Софтуерен инженер	5%
Софтуерен инженер по поддръжка на потребителя (техническа поддръжка)	5%
Проектен мениджър	3%
Експерт	33%
Разработчик на уеб приложения	18%
Разработчик на мобилни приложения	5%
Разработчик на front-end приложения	3%
Разработчик по извличане, преобразуване и зареждане на данни (ETL)	3%
Разработчик на десктоп приложения	3%
Разработчик на пълен стек (full stack)	3%
Стажант	8%
Разработчик на мобилни приложения	5%
Софтуерен инженер по осигуряване на качеството (QA)	3%
Старши експерт	5%
Разработчик на front-end приложения	3%
Разработчик на мобилни приложения	3%
Сътрудник	5%
Сътрудник по IT	3%
Сътрудник – консултант по ETRM	3%
Началник отдел	3%
Началник отдел	3%
Проектен мениджър	3%
Проектен мениджър	3%
Специалист на свободна практика	3%
Разработчик на уеб приложения	3%
Собственик на IT фирма	3%
Управител	3%
Различни длъжности	3%
Ръководител на екип по поддръжка, full stack, управление на продукти	3%
Непосочени	7%
Системен администратор	5%
Администратор на приложения	2%

2.3. Време до започването на кариера в сектора

Курсовете по компютърно програмиране на ВСО дават възможност за бързо започване на кариера в софтуерното инженерство. Половината респонденти завършили ККП, които понастоящем работят в ИТ сектора, са си намерили работа в сектора година – година и половина след началото на тяхното обучение, а 24% са започнали кариера в областта на софтуерното инженерство още по време на обучението.

Фигура 14. Време до започването на кариера в ИТ сектора

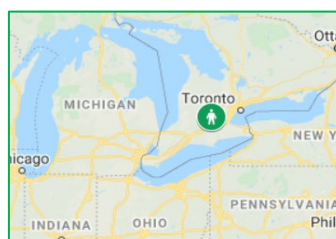
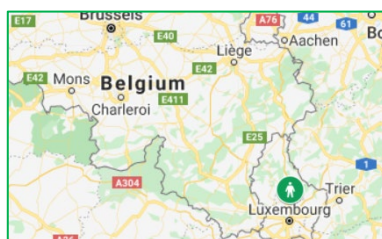
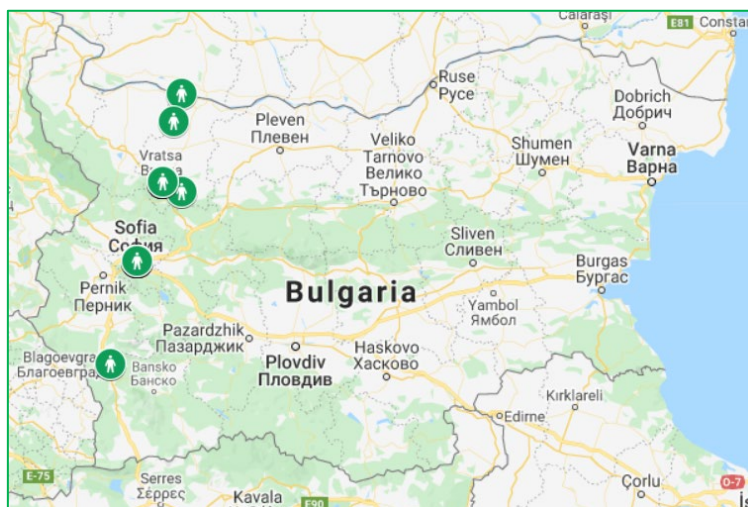
2.4. Местожителство на завършилите ККП

Едва ли е изненада, че значителен дял (48% или 21 завършили) от тези, които понастоящем работят в ИТ сектора и преди това са живели във Враца, сега са напуснали врачанския регион. Повечето от тях – 76% (16 завършили) са се преместили в София. Няколко възпитаници са емигрирали в чужбина, а един участник се е преместил от София във Враца. Въпреки това половината от заетите в сектора (53% или 24 завършили) все още работят и живеят във Враца.

Фигура 15. Местожителство на завършилите ККП

Карта 1. Настоящо местожителство на завършилите ККП, които работят в ИТ сектора

Следва да се отбележи, че повечето завършили, които са напуснали региона, по време на обучението си във ВСО са били ученици в средния курс или студенти. Повечето от тях са напуснали врачанския регион или за да продължат образованието си във ВУЗ, или по лични причини.

За разлика от тях, повечето от тези, които са останали във Враца, вече са били пълнолетни с различни професии при постъпването си на обучение във ВСО. Следователно, ако ВСО иска да създава нови ИТ специалисти за местните фирми, най-подходящата група за това са пълнолетните с предишен професионален опит.

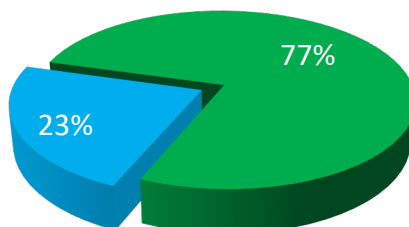
2.5. Принос на ВСО за успешната ИТ кариера на завършилите ККП

Всички завършили ККП, които към момента на оценката работят в ИТ сектора и са отговорили на въпроса, заявяват, че ККП са допринесли за успешното начало на тяхната кариера в областта на софтуерното инженерство и програмирането. Преобладаващото мнозинство (77%) от работещите в ИТ сектора посочват, че ККП са ключов фактор за успеха. Това потвърждава, че от една страна ВСО изпълнява една от целите си, а именно да помага на участниците да добият уменията, необходими за започването на кариера, а от друга, участниците ценят влиянието на ККП върху техните умения.

Фигура 16. Принос на ВСО към кариерите на участниците

В каква степен цялостното Ви участие в курса на ВСО допринесе за успешния старт на кариера Ви в областта на софтуерното инженерство и програмирането?

n=35

- Беше ключов фактор и допринесе много
- Има известен принос, но ключовите фактори за успешното начало на моята кариера са други
- Няма принос, когато започнах курсовете във ВСО, вече работех в сектора

И накрая, както финансовите аспекти, така и търсенето на специалисти в сектора са позволили на респондентите да започнат ИТ кариери. Твърде вероятно е ВСО да допринесе за успешния старт на ИТ кариерите на завършилите, давайки на респондентите възможност да се възползват от личните си качества, да надградят вече достигнатото образователно ниво и да се подготвят за работа в един привлекателен сектор.

Цитати от завършили ККП, които понастоящем са заети в ИТ сектора⁶

Курсът във Враца софтуер общество дава най-добрия старт на кариера в ИТ сектора и може да промени живота на човек дори в град като Враца.

Разработчик на мобилни приложения, по време на оценката живее и работи във Враца.

Накратко, чувствам, че съм имала голям късмет да бъда част от учащите във Враца софтуер общество и мисля, че те са най-доброто нещо, което можеше да случи в град Враца!.

Разработчик на софтуерни приложения. Преместила се да следва в София. Посочва, че курсовете във ВСО са били ключов фактор за успешното начало на нейната кариера в областта на софтуерното инженерство.

⁶ Всички цитати са от анонимно проучване сред участниците. Свързахме се с респондентите, за да поискаме съгласие от тях да публикуваме цитатите им в доклада за проучването.

ВСО ме въведе в света на компютърното програмиране. Това ме накара да потърся път към кариера в тази индустрия и съм благодарен, че поех и продължавам да вървя по този път. Без ВСО навярно нямаше да се занимавам с програмиране.

Разработчик на мобилни приложения, живее и работи в София.

Много съм благодарен на ВСО за предоставянето на тази „услуга“ на хора без възрастови ограничения. Те вършат страхотна работа и ако сте мотивирани, можете да промените живота си. Това не трябва да ви спира!

Софтуерен инженер. Преди живял във Враца, после отишъл в САЩ за няколко години, сега живее в София.

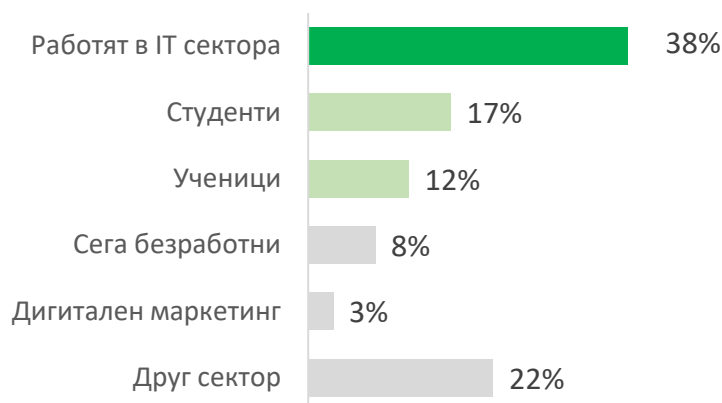
2.6. Влияние върху завършилите ККП, които понастоящем не работят в ИТ сектора

Завършилите, които понастоящем не работят в ИТ сектора, упражняват доста разнообразни занятия. 40% все още са учащи, а други 24% работят в различни сектори (вж. Фигура 17 по-долу).

Фигура 17. Заетост на завършилите КПП

Заетост на завършилите ККП

База=117

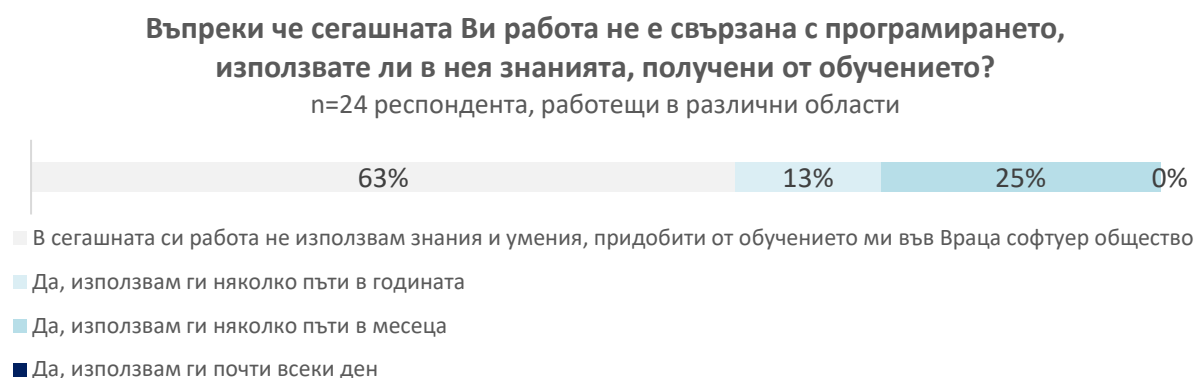

Окуражаващо е, че осем от завършилите ККП, които още учат в средното училище (или 57% от всички курсисти – ученици в средния курс), планират след завършване на училище да продължат образованието си в областта на ИТ, докато други пет (или 35%) все още не са решили, а един завършил (7%) планира да следва специалност „Физика“.

Обещаващи са и данните за завършилите ККП, които все още са студенти – 90% (или 18 завършили) следват специалности, свързани с ИТ. Това дава основание да се предположи, че броят на завършилите ККП, намерили реализация в ИТ сектора, ще се увеличава в близко бъдеще.

Данните от проучването показват, че влиянието на курсовете по компютърно програмиране върху завършилите, които понастоящем работят в сектори, различни от ИТ, е доста ограничено. И все пак над една трета от тези курсисти прилагат в работата си получените от програмата знания.

Фигура 18. Влияние върху завършилите, които не са ИТ професионалисти

3. Професионално развитие на завършилите ВСО, които понастоящем са заети в ИТ сектора във Враца

3.1. Предишен трудов стаж

Повечето завършили ККП, които намират работа в ИТ сектора и остават във Враца, имат предишен трудов опит, който не е свързан със сегашната им ИТ експертиза. Един участник например е бил портиер в местно училище, а друг – продавач в магазин. Някои от завършилите са безработни, когато са постъпили на обучение във ВСО.

На Фиг. 19 е илюстрирана настоящата заетост на завършилите ККП и работата им при започване на обучението във ВСО.

Фигура 19. Заетост на завършилите ККП, които са базирани във Враца и понастоящем работят в ИТ сектора

3.2. Брутен месечен доход (БМД)

Над половината завършили ККП, които са базирани във Враца⁷ (53%), са увеличили месечните си доходи непосредствено след започване на работа в ИТ сектора. Не такъв е случаят с 20% от завършилите ККП, които живеят във Враца. За тях преминаването в ИТ сектора е довело до краткосрочно намаляване на доходите, но и до възможност за постепенното им увеличаване в дългосрочен план.

Курсисти по ККП във ВСО

Към момента на изследването 93% от завършилите ККП, които са базирани във Враца⁸, получават по-голям БМД от този преди обучението. БМД на останалите 7% (т.е. един от завършилите в това разпределение на данни) не се е променил чувствително, но той вече е получавал сравнително висок месечен доход преди да си намери работа в ИТ сектора като младши софтуерен инженер.

Над половината (56%) от завършилите ККП в нашата извадка⁹, които са заети в ИТ сектора във Враца, получават значително по-висока заплата от средната за Врачанска област.

⁷ В това разпределение „завършили“ (n=15) са тези, които са завършили ККП в периода 2015–2020 г., предоставили са данни за своя БМД в началото на обучението и по време на изследването и работят като ИТ специалисти във врачанския регион.

⁸ В това разпределение „завършили“ (n=15) са тези, които са завършили ККП в периода 2015–2019 г., предоставили са данни за своя БМД в началото на обучението и по време на изследването и работят като ИТ специалисти по ИТ във врачанския регион. Завършилите през 2020 г. и започнали работа като ИТ специалисти, не са включени в настоящия анализ, тъй като е твърде рано за заключения относно промяната на доходите им в резултат на преквалификацията.

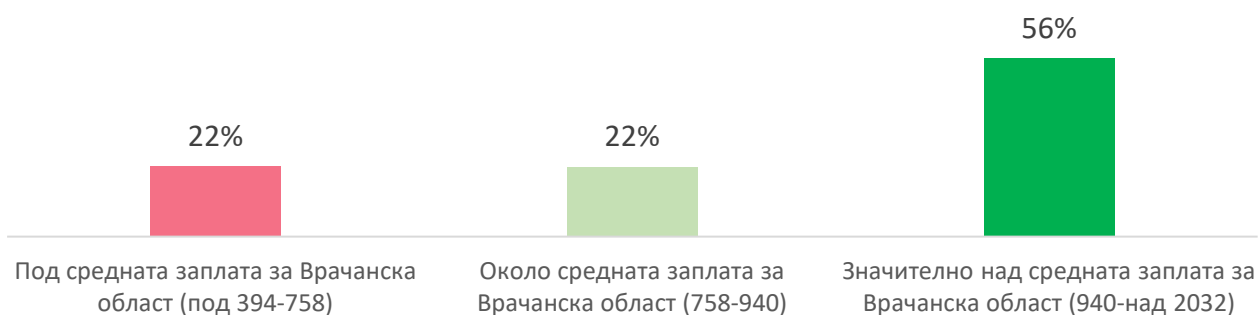
⁹ В това разпределение „завършили“ (n=18) са тези, които са завършили ККП в периода 2015–2019 г., предоставили са данни за своя БМД в началото на обучението и по време на изследването и работят като ИТ специалисти във врачанския регион.

Фигура 20. БМД на завършилите ККП, които понастоящем работят в ИТ сектора във Враца

Брутен месечен доход на завършилите ККП, които понастоящем работят в ИТ сектора във Враца (щ.д.)

База=18

Средна месечна заплата за Врачанска област: **780 щ.д.**

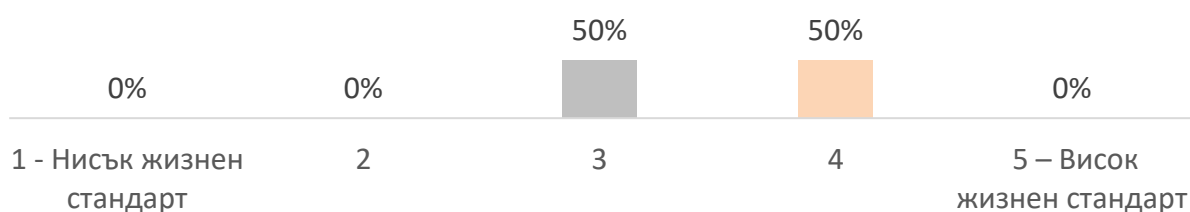

Трима от четиримата завършили, които получават месечен доход под средния за Врачанска област, все още са на младши ИТ позиции. Четвъртият работи в публичния сектор, където заплатите обикновено са по-ниски. Обаче нито един от тези завършили не оценява своя жизнен стандарт (ЖС) като „нисък“.

Фигура 21. ЖС на завършилите ККП, чийто месечен доход е под средния за област Враца

Как бихте оценили сегашния си жизнен стандарт по скала от 1 до 5?

База=4 завършили ККП, получаващи доход под средния за област Враца

3.3. Жизнен стандарт

Както показват данните за жизнения стандарт (ЖС) на всички завършили, които са заети в ИТ сектора и са базирани във Враца, преобладаващите оценки са разделени между 3 и 4, т.е. респондентите оценяват своя жизнен стандарт като „среден“ или „висок“. Нито един участник не е посочил оценка 1 или 2. 15% от респондентите не могат да преценят, което малко изкривява данните.

Фигура 22. ЖС на завършилите ККП, които понастоящем работят в ИТ сектора във Враца

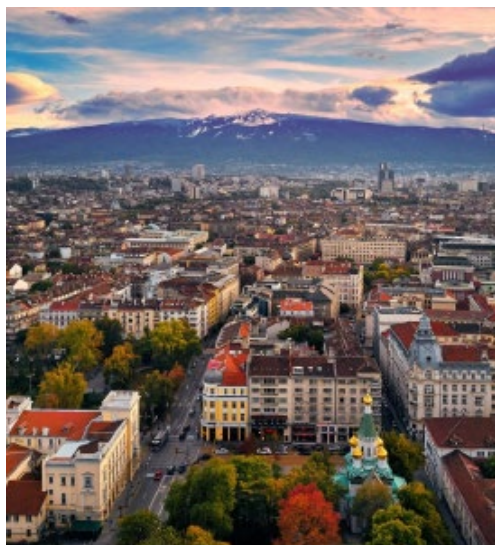
Повечето базирани във Враца завършили, които работят в ИТ сектора, планират да останат в България. Няма нито един участник с конкретни планове за преместване в чужбина, но 24% обмислят и такава възможност. Данните като цяло показват, че ВСО успешно постига целта си да задържа таланти в България.

Фигура 23. Нагласи за преместване в чужбина

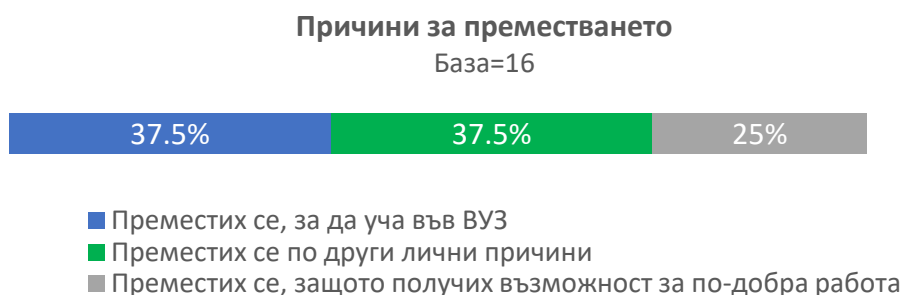

4. Професионално развитие на завършилите ВСО, които понастоящем са заети в ИТ сектора в София

Сред респондентите, които са се преместили в София и работят в сферата на ИТ, малцинство са направили го заради по-добра възможност за работа (25%). Повечето от респондентите са се преместили или за да учат, или по лични причини. Това показва, че преместването в София не е пряко свързано с липса на възможности за работа във Враца.

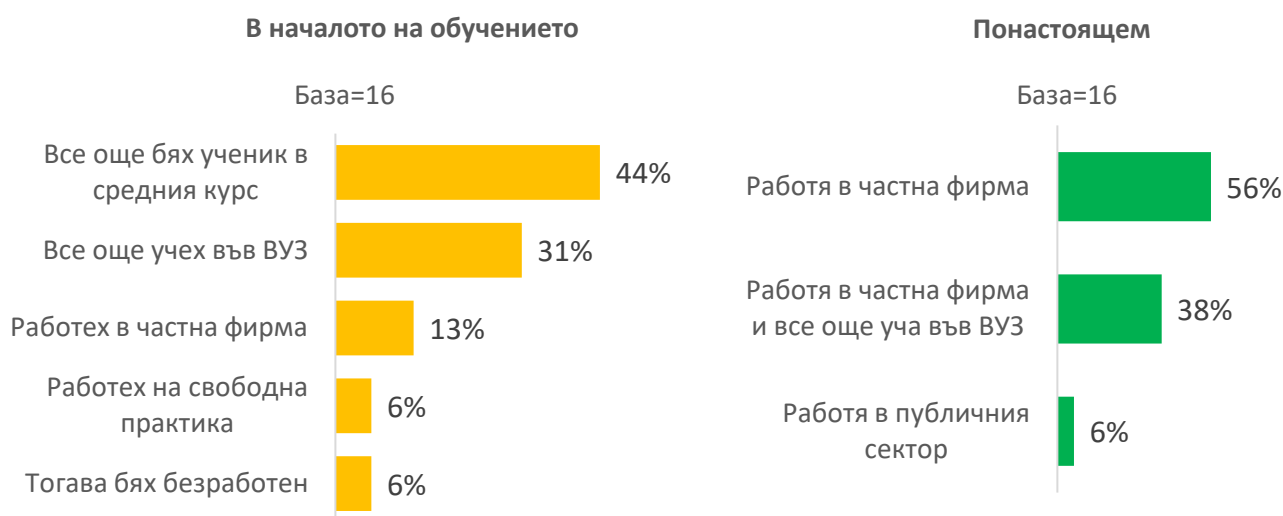
Фигура 24. Причини за преместването

Повечето от базираните в София възпитаници на ККП, работещи в ИТ сектора понастоящем, са били студенти по времето, когато са започнали обучението си във ВСО (75%). Безработен е бил само един от завършилите, които не са били студенти. Двама са работили за частна фирма, а един – на свободна практика.

Понастоящем една трета от тях учат във ВУЗ и същевременно работят в частни фирми (38%). Всички останали респонденти имат работа. Повечето са заети в частния сектор, а един респондент – в публичния сектор.

Фигура 25. Заетост на завършилите ККП, които понастоящем работят в ИТ сектора в София

БМД на повечето завършили, които работят в ИТ сектора в София (64%), е над средния за София, който е 1130 щ.д. По-голямата част от тази група всъщност печелят два пъти повече – техният БМД е над 2032 щ.д.

Фигура 26. Брутен месечен доход на завършилите ККП, които понастоящем работят в ИТ сектора в София

28% от завършилите получават по-малко от средния БМД. 60% от завършилите в тази група обаче все още са студенти във ВУЗ. Всички завършили в тази категория заемат длъжности на равнище „младши експерт“, което показва, че са само в началото на своята ИТ кариера и имат много перспективи за напредване и получаване на по-високи заплати. Като цяло базираните в София възпитаници на ККП изглеждат успешно работят в ИТ индустрията и получават заплати, осигуряващи добър жизнен стандарт.

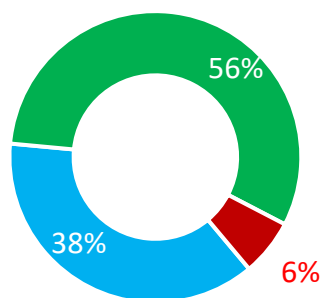
Мнозинството участници планират да останат в България и само един има конкретни планове за преместване в чужбина. Обаче 38% от респондентите обмислят

възможността за преместване в чужбина – много повече от 24-те процента във Враца, които имат такава нагласа.

Фигура 27. Нагласи за преместване в чужбина

**Предвиждате ли да се преместите на работа в чужбина
през следващите 1 до 5 години?**

База=16

■ Мисля, но все още не съм взел решение ■ Не ■ Да

5. Професионално развитие на завършилите курса по дигитален маркетинг

За да отговори на растящата потребност от експертиза в областта на дигиталния маркетинг, през 2018 г. Враца софтуер общество започва да предлага нов курс по дигитален маркетинг (КДМ).

Курсът се предлага на професионалисти, желаещи да започнат кариера в сектора; на учещи, които желаят да добият умения за много търсена професия; на специалисти от различни индустрии, желаещи да започнат да използват инструментите на дигиталния маркетинг в своята работа и на свободно практикуващи, които биха желали бизнесът им да присъства в дигиталното пространство.

В периода 2018–2020 г. общо 44 участници от три випуска са завършили поне второто от трите нива на курса, което ги прави подходящи за включване в настоящото проучване. Всички 44 завършили бяха поканени да вземат участие в проучването и 80% от тях или 35 завършили се отзоваха на поканата и отговориха на въпросите.

Данните от проучването показват, че петима завършили КДМ (или 14% от нашата извадка за КДМ) понастоящем работят като експерти по дигитален маркетинг. Екипът за оценка на Фондация „Америка за България“ проведе интервюта и с петимата специалисти по дигитален маркетинг. Трима от тях са започнали своето професионално развитие в тази област преди обучението във ВСО. Всички те работят и живеят във Враца. Трима са заети на пълно работно време, един е зает на непълно работно време, тъй като е ученик в последния клас на средното училище, а една от участничките понастоящем е в отпуск по майчинство. Както е видно от Фиг. 28, останалите завършили КДМ имат кариери в други области.

Фигура 28. Заетост на завършилите КДМ

Въпреки че повечето завършили КДМ не работят като специалисти по дигитален маркетинг, половината от тях споделят, че в сегашната си работа използват знанията и уменията, придобити от КДМ.

Фигура 29. Въздействие на КМД

Като някои от най-конвертируемите умения участниците определят работата в мрежи, привличането на клиенти и оптимизирането на рекламната дейност.

Следват примери от дадените отговори:

В.: Ако в сегашната си работа използвате знания и умения, придобити от обучението във ВСО, моля, посочете трите умения, които използвате най-често.

- Оптимизиране на публикациите в интернет, някои технически детайли за по-добро разпознаване на моите продукти в мрежата и социалните мрежи, структуриране на предишните ми знания за интернет.
- Рекламирање, намиране на нови клиенти, страници във Facebook и уебсайтове.
- Идентифициране на възможности за продажби, целенасочена работа с клиенти, различен подход към всеки клиент.

В заключение, въпреки че е в сравнително начален етап на развитие, курсът по дигитален маркетинг е дал първите си резултати и някои от завършилите този курс понастоящем работят като експерти по дигитален маркетинг. Освен това значителна част от завършилите, които са заети в други сектори, прилагат придобитите знания в своята работа.

Благодарна съм за възможността за участвам в курсовете на Враца софтуер общество (РНР и дигитален маркетинг). Вярвам, че завършилите тези курсове могат да се възползват от възможности за позитивна промяна на кариерата. Враца софтуер общество дава възможност за подобряване на качеството на живот.

Управител на IT фирма. Понастоящем живее в чужбина.

Горд съм от самия факт, че такова нещо се случва във Враца! Курсът по дигитален маркетинг ми даде много: срещнах се с много интересни хора, научих основни неща за дигиталния маркетинг и успях да започна да правя рекламни кампании за собствения си бизнес! Благодаря на целия екип за усилията и времето!

Завършил КДМ. Заявява, че прилага наученото от курса почти ежедневно. Живее във Враца.

Враца софтуер дава възможност за натрупване на значителни знания, които помагат за развитието на редица дигитални умения. Тези умения могат да са полезни почти във всяка област и работа, независимо дали след завършването на курса ще започнете работа, която е тясно свързана с тях.

Работещ с младежи, на 28 години, от Враца. Посочва, че прилага наученото от курса няколко пъти в месеца.

¹⁰ Всички цитати са от анонимно проучване сред завършилите. Всички цитирани респонденти предоставиха писменото си съгласие да публикуваме цитатите им в настоящия доклад.

V. Изводи и препоръки

- Като цяло ВСО е изпълнило всички планирани дейности по финансирания от Фондация „Амрекиа за България“ проект. Изпълнена е всяка една програма с изключение на „Лятна IT академия“, която не успява да привлече достатъчно участници през 2018 г. и не е продължена през следващите години.
- Обучението на IT специалисти, които след това си намират работа в базирани във Враца IT фирми, продължава да е дейност с уникална добавена стойност за местната икономика. Понастоящем в IT сектора работят четиридесет и пет (45) възпитаници на ВСО, от които 24 във Враца. Въпреки че ВСО не е постигнало целта си за 2020 г., а именно 60 възпитаници да работят в IT сектора (целта за Враца е била 45), завършилите изтъкват приноса на курсовете по компютърно програмиране за успешното начало на техните кариери като разработчици на софтуер.
- Повечето възпитаници на ВСО, заети в IT сектора (53% или 24 завършили) живеят и работят във Враца. Това доказва, че ВСО способства до известна степен за това завършилите обучението да останат в родния си град, като получават добри доходи. Повечето от тези, които са останали във Враца, вече са били пълнолетни с различни професии при започване на обучението си във ВСО. От друга страна обаче, значителна част (48% или 21 завършили) от тези, които понастоящем работят в IT сектора и преди курса са живели във Враца, са напуснали врачанския регион. По време на обучението им във ВСО повечето от тях са били учаци. Следователно, ако ВСО иска да създава нови IT специалисти за местните фирми, най-подходящата група за това са пълнолетните с предишен професионален опит.
- Понастоящем възпитаниците на ВСО, работещи в IT сектора, са добре платени служители. 93% от 24-мата завършили, които работят във Враца, получават по-висок брутен месечен доход в сравнение с този преди обучението във ВСО. Освен това 56% получават значително по-високи заплати (940–2032 щ.д. и повече) от средната заплата във Врачанска област (780 щ.д.). Повечето възпитаници, работещи в IT сектора в София (64%), получават над средния БМД за града, който възлиза на 1130 щ.д.
- Въпреки че е все още в първоначалния си стадий, IT общността във Враца постепенно се разраства, като с дейностите си ВСО полага нейните основи. Участниците в курсовете на ВСО получават подкрепа от IT фирми и техни представители често се включват в инициативите на организацията. Наемането на завършили ВСО като стажанти или младши експерти е ефективен начин за изграждането на общността. Споделеното работно пространство с наименование „Гнездото“ способства за укрепването на IT общността във Враца, като помага на стартиращи предприятия и съществуващи малки бизнеси да разширяват дейността си и по-лесно да сътрудничат помежду им. Засага привличането на нови фирми в града остава амбициозна цел, която все още не е постигната.